

— I Ob zadnjem znižanju plač drž. uslužbencem so zatrjevali, da je znižanje začasno in nujno potrebno zato, da bodo uslužbeni prejeli mesečne plače v redu. V zvezi temu, tako državnim uslužbencem kot upokojencem, že par mesecev niso dobili prejemkov v običajnem času. (»Domoljub« 29. VII.)

— I Sedem novih ljudskih šol bo začela zidati letos beograjska občina. (»Domoljub« od 29. VII.)

— I Eno leto brez verouka so bili učenci na osnovni šoli v Skrilju na Kočevskem, ker tamkajšnji katehet ne zna slovenski. (»Slovenski dom« 29. VII.)

— I Selitveni stroški upokojencem, ki se upokojijo po končanih polnih letih službe, se izplačajo za selitev iz kraja upokojitve v kraj stalnega prebivanja iz fonda za premeščanja po službeni potrebi. (»Slovenec« 30. VII.)

— I »Za dvig našega šolstva« je naslov članka v »Slovenski zemlji« od 30. VII. Tu čitamo med drugim: Celotna ljudska šola danes ni takšna kot bi morala biti, vendar bi bilo napačno in pogrešno, če bi krivo metali na učiteljstvo. Učitelj je podoben sužnju, ker je v popolni moralni in materialni odvisnosti. Zato naj ljudstvo ne obsoja učiteljev, naj ne gleda v njih svojih nasprotnikov. Koristi šole in učiteljstva so koristni vsega ljudstva, zato pokažimo več zanimanja za prosvetna in šolska vprašanja in s široko socialno akcijo podprimo boj za razvoj in dvig ljudskega šolstva.

— I Nemško šolo v Beogradu je obiskovalo v preteklem šol. letu 386 otrok, od teh 183 Nemcev. (»Deutsche Zeitung« 2. VIII.)

Učiteljski pravnik

VAŽNE RAZSODBE DRŽ. SVETA.

I. Priznanje periodskih povišic ob izostanku ocen radi bolezni. — Državni svet je v konkretnem primeru (S. O.) odločil z razsodbo br. 7369/35 z dne 20. III. 1936, da pripada drž. uslužbencu periodski povišek tudi v primeru, če ni bil, odnosno ni mogel biti zaradi bolezni ocenjen. — Za periodske poviške se izgubi le čas (leto) slabe ocene in po disciplinski kazni določen čas.

II. Služba na teritoriju bivše Avstro-ogrske monarhije se šteje po § 54. zakona o državljanstvu v drž. službo, tako je odločil v nešteti razsodbah državni svet in tudi v primeru, ko je bilo štetje do dobo drž. službe za postavitev učitelja R. A. na zvanje sreskega šolskega nadzornika po § 178. zakona o narodnih šolah (razsodba br. 2606/36 z dne 7. II. 1936).

III. Proti odredbi za zdravniško-komisij-ski pregled — tožba nedopustna. — Učiteljica Z. M. se je pritožila na drž. svet proti odloku O. N. br. 41.476/35, s katerim je ministrstvo prosvete odredilo komisij-ski zdravniški pregled za ugotovitev njene sposobnosti za vršitev službe. — Državni svet je nje-no tožbo z razsodbo br. 28.462/35 z dne 4. novembra 1935. odbil z ozirom na določila § 84., odst. II. U. Z., ki predvideva obvezo komisij-ski zdravniški pregled, ko je treba ugotoviti, ali uslužbencu po 6 mesečnih neprekinjenem bolovanju zaradi telesne ali duševne nesposobnosti preneha služba (§ 104/3 U. Z.). Ker je taka odredba nadrejene oblasti po zakonu utemeljena, je tožba v smislu čl. 19., toč. 3., zakona o drž. svetu nedopustna.

IV. Nastavniki šol za defektno deco — prevečda v VI. skupino. — Odredba § 62., točka 24., fin. zakona za leto 1932/33, ne zahteva fakultetske izobrazbe, temveč samo višjo od popolne srednješolske. Tako višja strokovna izobrazba daje možnost napredovanja do IV. 1. položajne skupine.

Nastavnik za defektno deco K. M. je bil preveden po gornjem paragrafu fin. zakona

s 15. leti službe z rešenjem ministrstva prosvete O. N. br. 6206/35 v VI. položajno skupino. — Na tožbo G. L. kontrole proti temu rešenju je državni svet odločil z razsodbo Br. 1500/36 z dne 28. I. 1936., da se tožba zavrne iz razlogov, ki jih navajamo dobesedno:

»Po § 62. tač. 24. finansijskega zakona za 1932/33 god. činovnici rasporedjeni po skupinam po § 45 st. 2. čin. zak. od 31-III-1931 g. sa fakultetskom ili višom stručnom spremom, posle 15 god. državne službe prevode se u VI položajnu grupu zvanja, koja su rasporedjena po strukama po § 45 tač. 3. čin. zak. a u vezi § 257 tč. 1. č. z. Iz ovoga zakonskog propisa proizlazi da zakonodavac pod višom stručnom spremom nije mislio na višu stručnu spremu koja bi bila ravna fakultetskoj, jer da se tako htelo, onda bi u tom slučaju bilo izrično navedeno »sa fakultetskom ili njoj ravnoj višoj stručnoj spremi«. Medjutim, kako se u pomenutom zakonskom propisu ne traži, da je viša stručna sprema ravna fakultetskoj, to proizlazi da se pod »višom stručnom spremom« ima uzeti ona stručna sprema koja je viša od potpune srednjoškolske spreme po § 45 st. 2. čin. zak. Iz akata ovoga spora vidi se da imenovani pored svršene učiteljske škole sa ispitom zrelosti ima osposobljenje za poučavanje na školi za defektu — gluvonemu — decu za dokaz čega podnosi svedodžbu državne ispitne komisije za osnovne i njima ravne škole u Ljubljani br. 1/1927 od 25-V-1927 god. o osposobljenosti za poučavanje gluvonemih. Donošenjem pak pom. § 62/24 htelo se, da se i natavnicima u školama za defektu — gluvonemu — decu koji imaju višu spremu od one koja je potrebna po Zakonu o nar. školama za učitelje narodnih škola, pošto imaju višu spremu od učitelja narodne škole da mogućnost većeg napredovanja. Za slične slučajeve postojala je i ranije odredba čl. 7 Zakona o činovnicima od 1923 god. po kojoj su službenici sa većom školskom spremom, od one koja se traži za struku dobijali i veće priradležnosti, kakav je slučaj bio i sa imenovanom.

Takodjer i drugi navod u tužbi Glavne kontrole da imenovano lice nije moglo biti prevedeno sa zvanjem »nastavnika škole za defektu decu« nije osnovan na zakonu sa sledećih razloga:

Iz samog teksta odredbe § 62. (tačke 24) Finansijskog zakona za 1932/33 god. vidi se da nije bila namera zakonodavčeva, da činovnicima koji se prevode po pomenutom finansijskom zakonu, dađe zvanje iz § 45 tač. 3. č. z. već jedino da im dađe mogućnost da mogu napredovati u istoj struci u kojoj se nalaze do IV položajne grupe 1 stepena i ako su grupe, s toga što imaju fakultetsku ili višu stručnu spremu.

Naša gospodarska organizacija

OBČNI ZBOR OMIŠALJSKEGA DOMA

Društvo za zgradbo učiteljskega obmorskega doma v Omišlju — sedež v Ljubljani, je priredilo IV. redni občni zbor v Ljubljani, dne 10. julija 1936. v prostorih sekcije JUU, Franciškanska ulica 6.

Predsednik tov. R. Grum je po uvodnih formalnostih prisrčno pozdravil vse navzoče zborovalce, omenil nekatere ovire pri društvenem delu v preteklem letu, poudaril nekaj smernic za bodočo dobo in priporočal vsem članom vztrajnost. Pred prehodom na dnevni red se je z lepimi besedami spomnil dobrega stanovsko-gospodarskega delavca, vzornega tovariša in našega člana Antona Hrena iz Studencev pri Mariboru, katerega je v februarju 1936. smrt iztrgala iz naših vrst. Slava mu!

Začasni tajnik Iv. Kocijančič je v svojem poročilu opisal vse delo od zadnjega občnega zbora. Med letom je imel odbor 2 seji, ožji

odbor 1 sestanek. Nanovo smo pridobili 4 člane, zaradi gospodarske krize in redukcije mesečnih prejemkov v septembru 1935. pa izgubili 3 člane; končno imamo 1 člana prirastka. Društvo je imelo 29 članov. Tajnik je pisemno povabil več gmotno dobro podprtih tovarišev(-ic), »Učit. tovariš« je priobčil več krajših notic in pozivov za priglasitev. Stalno tajništvo gospodarskega odseka pri JUU — sekcija za dravsko banovino je s kratkimi predavanji o gospodarskih ustanovah in društvi — tako tudi o našem društvu — skušalo vzbuditi primerno zanimanje za naše stanovsko gospodarstvo. Uspehi so bili majhni! Gospodarska kriza pritiska na vse uradništvo, redukcija mesečnih prejemkov silí vsakogar na znižanje izdatkov, mnoga premeščanja učiteljev(-ic) so izčrpala denarne rezerve. Pohvalno omenja razveseljivo dejstvo, da so nam ostali zvesti dosedanjí člani, katere malo število članov ni oplasiló, ampak še bolj povezovalo na društvo s tem, da redno nakazujejo mesečne obroke. Zavednim članom naša zahvala! Končno omeni še tajniško vprašanje, katero naj današnji občni zbor povoljno reši. Tajniško poročilo zaključí s čitanjem pisma tovarišice — naše članice Franciške Ferenčak iz St. Ilje v Slov. goricah, katero nam je pisala po lanskem občnem zboru.

K. debati so se oglasili L. Hofbauer, A. Traven in M. Polakova. Poročilo je bilo soglasno sprejeto.

Blagajnik tov. Kocijančič poroča o blagajniškem stanju. Prečita članski seznam z vplačaniami zneski, navede denarne zavode za naše hranilne vloge (Hran. in posoj. Učit. konvikt v Ljubljani in Hran. in posojil. v Guštanju), našteje še druge vrednote (kupljeni svet v Omišlju, 5 obveznic 7% investicijskega posojila) in poda člansko statistiko.

Nato prečita in pojasni računski zaključek za l. 1935., sestojé iz denarnega prometa, računa zgube in dobička ter bilance. Ves denarni promet je znašal Din 86.217,46, največ v čekovnem prometu. Upravní stroški v l. 1935. so znašali: 1. Din 78,30 za tiskovine in čekovne pristojbine, 2. Din 47— za znamke; skupaj Din 125,30. Društvo je imelo 31. dec. 1935. naloženega denarja Din 31.842,77, vsega premoženja pa Din 37.000—.

Računski zaključek sta pregledala navzoča člana nadzorstva tov. M. Polakova in M. Verk, našla vse v redu in predlagala tov. blagajniku razrešnico, za kar so vsi navzoči glasovali brez debate.

Blagajniško poročilo je tov. Kocijančič spopolnil še s sumaričnim pregledom za dobo od 1. jan. do 10. julija 1936. V ti dobi je bilo naloženega na hranilno knjižico Din 6400—, v poštni hranilnici (čekovni promet), v blagajni in drugo je bilo Din 900—. Čista društvena imovina na dan zborovanja je znašala Din 44.500—.

Ta znesek še ne zadostuje za gradbeni kapital, prva podlaga v to je pa že. Pokaže nam, kaj zmora peščica dobromiselnih tovarišev z odprtimi očmi v bodočnost in naj so še tako težki časi. Zbrana imovina je dokaz železne članske energije, podprtane stanovskega ponosa in visoke zavednosti za osamosvojitve na stanovsko-gospodarskem polju. Gotovo je, da bo le složno in smotrno delo rodilo povoljne uspehe!

Za prihodnje leto je bil izvoljen ves stari odbor. Za izpadlega člana A. Hrena se je privzelo tov. Dragotina Rostoharja iz Litije. Tajniške posle prevzame tov. A. Travnova.

Pri slučajnostih reši občni zbor zadevo enega izstopivšega člana in sklène, da se ves denar nalaga le v denarne zavode. Tov. Kocijančič prosi navzoče tovarišev(-ice), naj na zborovanjih ali sestankih vzbujajo z živo besedo zanimanje za naše društvo.

Predsednik tov. Grum priporoča vsem zborovalcem, da se tesno oklenejo našega društva, da privedejo novih članov in da s skupnimi prispevki vresničimo lepo zamisel: Učiteljski obmorski dom v Omišlju. Zahvali se vsem za navzočnost, debate in predloge ter zaključí lepo uspeši občni zbor.

ves naraščaj, potreben za vse javne službe v Trubarjevi okolici na Nemškem.

Ko končujem te skromne vrste, mi hodi na misel marsikateri Trubarjev odstavek iz njegovih posvetil. V predgovoru k prvemu delu »Novega testamenta« iz l. 1557. namenjena vsem pobožnim kristjanom slovenskih dežel — naj bo kateregakoli stanu, pravi: »In ker je gospod tako preskrbel in dopustil, da se naš slovenski jezik šele v teh poslednjih časih čedalje bolj tiska, upam, da boste odsej pošiljali v šolo in dali poučevati o čitanju in pisanju ne samo tiste vaše mladine, ki jo nameravate poslati v tuje dežele, da bi se učila drugih jezikov, ampak tudi tisto, ki jo obdržite doma.« Kdor prečita ta stavek in opomin Trubarjev, ta bo razumel njegovo skrb za izobrazbo naše preproste mladine in naroda. Ako k temu pripomnim, da je še l. 1848. imela samo Kranjska 45.404 otroke, ki niso obiskovali šole, bo razumel, da ni brez vzroka skrbela Trubarja izobrazba naše preproste mladine.

V predgovoru k »Ta celumu Psalterju Davidovemu« iz l. 1566., ki je posvečen celokupnemu plemstvu v vseh slovenskih deželah, mu priporoča učitelje in duhovnike takole: »Pošteno Vam priporočam Vaše marljive šulmoštre, zveste in prave pridigarje zaradi Kristusa in njegove cerkve. Imejte jih v časti, delajte jim dobro, bodite miroljubni do njih zaradi njihove visoke službe, o kateri bodo polagali težak račun, da bi z veseljem in ljubeznijo poučevali drugo mladino in preproste. Sama srčna dobrota!

Še bolj ga označuje pa posvetilo namenjeno vsemu plemiškemu in drugemu žentstvu na Slovenskem v predgovoru k »Listom sv. Pavla v l. 1567.«, kjer pravi: »Iz posebne-ga nagiba in milosti sv. Duha kažete veliko

Društveni odbor sestoji iz sledečih članov:

Predsednik: Grum Rado, Ljubljana. Podpredsednik: Dimnik Ivan, Ljubljana. Tajnik: Traven Albina, Ljubljana. Blagajnik: Kocijančič Ivan, Ljubljana. Odborniki: Drašček Jela, Zalog; Polak Marija Vera, Ljubljana; Serajnik Josip, Dovje; Rostohar Drago, Litija; Namestniki: Hofbauer Lojze, Hrastnik; Gallob Rudolf, Mežica; Wagner Josip, Ljubljana. Račun. pregledovalci: Polak Marija, Ljubljana; Gradnik Rajko, Bled; Verk Miloš, Sv. Križ pri Rog. Slatini.

— g Zadrúžnikom Učit. samopomoči. V zadnjih dneh julija t. l. ste prešli položnice za 382. do 384. smr. primer (Kante Stana, Ljubljana, Pivk Tilka, Čatež in Mattanovič Asta, Ljubljana). Samski člani plačajo 16 Din (s poštnino), zakonski pari 31 Din. Položnicam smo priložili tiskani seznam umrlih članov v II. četrtletju. Ta seznam je obvestilo za nazaj, položnica pa za tekoči mesec julij. — V zadnjih mesecih zastajajo vračila za podporni sklad in za članski prispevek, prošnje za nove podpore se pa množe (40 nerešenih). Prosimo prizadete, da izpolnijo svojo dolžnost napram naši blagajni! — Vložene prošnje za podpore iz podpornega sklada do konca julija t. l. bodo rešene v 2 ali 3 sejah, to bo prilično do novembra 1936. Načelstvo rešuje prošnje po vrsti kakor so bile vložene.

Mladinska mafica

— mm »Naš glas« piše v svoji številki od 15. VI. o celotnem letniku »Našega roda« med drugim tudi tole: Kakor vsi dosedanjí, je tudi ta letnik tega najboljšega slovenskega mladinskega lista prav pester in zanimiv. Med sodelavci je mnogo odličnih mladinskih pisateljev in priznanih slikarjev. Na list je ljubljanska sekcija JUU upravičeno lahko ponosna. »Naš rod« po pravici lahko služi Hrvatoma kakor Srbom za vzgled dobro urejane, resne mladinske revije.

— mm »Istra« iz Zagreba priobčuje v svoji 29. številki pod naslovom »Letošnje publikacije« »Mladinske matice«, ki sega čez dve koloni, podrobnejšo vsebino knjig in oceno dela te naše mladinske založbe. Članek, katerega krasi tudi slika urednika tov. Ribičiča končuje takole: Mladinska matica, ki je največja založba te vrste v Jugoslaviji, saj šteje nad 20.000 malih naročnikov, prednjači v vsakem pogledu tudi med številnimi sličnimi slovenskimi knjižnicami, skrbno in vestno vrši svojo nalogo in času odgovarjajoče izpopolnjuje mladinsko književnost.

— mm »Vigred« št. 7—8 piše o »Pirhih«: Za letošnje veliko noč je izšla ta lepa mladinska knjiga. V njej je 25 krajših in daljših sestavkov za otroke, ki pa jih bodo tudi odrasli radi in z veseljem čitali. Krasi jih nad 70 slik in vinjet naših najboljših ilustratorjev. Prevod je zelo posrečen, da se kot tak prav nič ne opazi, ampak je vsaka povest, pravljica i. dr. povsem naša. Knjiga bo za marsikateri praznik in god za naše male prav prijetno darilo.

— mm Bolgarska pedagoginja P. Kasabova, nam piše glede »Pirhov«: ... zelo me bo veselilo, če bi zbornik »Pirhi« dosegel mnogo tega, kar bi pripomoglo za zblizanje dveh brat-skih narodov, kakor tudi spoznavanje kulturnih vrednot od rane mladosti, ko so čustva še sveža in ni še predsodkov in mržnje. Bolgarija se čuti zelo počaščeno, da ste zbrali najboljše pripovedke za Vašo mladino. Izбира pripovedk je zelo posrečena, prevod odličn ilustracije zelo uspele. Knjiga predstavlja nekaj lepega in izrazitega. Zelo bi me veselilo, ako bi mi sporočili, kakšen vtis in sprejem je doživela knjiga pri Vaši mladini. Ne dvomim,

vremo, ljubezen in naklonjenost do božje besede; to sem občutil in izvedel najprej iz dejstva, da imate po vseh gradovih, dvorih in hišah svetopisemske in druge pobožne knjige v nemškem in slovenskem jeziku, ki jih ne puščate, kakor nekateri, da se neprebrane praše po klopih, marveč ste iz njih čitajoč in pojoč pripravile svoje ljube otroke, družino in mnoge podložnike k stari zveličavni veri in k pravemu razumevanju vsega katekizma; tudi so se nekatere izmed Vas, — doma z Avstrijskega, Zgornještajerskega in Tirolskega, iz njih naučile slovensčine in navadile druge branja v tem jeziku.« Trubar je bil torej tisti, ki je na podlagi slovenskega jezika ustvaril vsaj malo vez med tujerodnim plemstvom ter meščanstvom in preprostimi Slovenci. Bil je prvi, ki je vzbudil zanimanje za naš takrat tako zaničevani jezik tudi pri tujerodnem prebivalstvu.

V istem posvetilu pravi dalje:

»K tretjemu ste se krščansko izkazale ne samo do naš cerkvenih služabnikov ob naših tiskah in preganjanjih — — — marveč ste tudi uredile in vzdrževale z zvesto pomočjo in denarjem podporne blagajne in skrinje, tako, da so se poleg siromakov naše cerkve in vere, preskrbovali in vzdrževali v težavah, starosti, boleznih in v umiranju tudi tuji preganjani kristjani in pridigarji, celo tisti, ki so zoper našo vero.«

Kdor prečita vse to, spozna, da smo Slovenci v Primožu Trubarju poleg velikega učitelja imeli silnega kladivarja, ki ni koval le uma in izobrazbe, ampak tudi srce in značaj ljudstva v naši domovini.

³ Citate iz Trubarjevih predgovorov glej v dr. Mirko Rupljevi knjigi: »Slovenski protestantski pisci«.

Mestne in trške »nemške šole« so se pod protestantovsko upravo ohranile in izboljšale, nekaj je bilo med njimi tudi novih ustanov. Nove protestantovske višje šole v Ljubljani, Celovcu (obe ustanov. 1563) in Gradcu (1570) so pomenjale v vsakem oziru velik napredek v primeri s primitivnimi latinskimi šolami prejšnje dobe, ali s poukom latinščine v »nemških šolah«.

Učne knjige za šolsko uporabo so izhajale kakor cerkvene, vso refor. dobo in so jih dopolnjevali ves čas od 1551 do 1598, ko se je protestantovsko šolstvo nehalo. Nekateré verske knjige so se uporabljale tudi kot šolske. Pozabili niso niti na slovenske cerkvene pesmarice. Z Dalmatinovim sv. pismom in Bohoričevim slovnico so dosegli naši protestantovski pisatelji višek svojih zahtev.

Z višjimi protestantovskimi šolami v Ljubljani, Celovcu in Gradcu pa stavba tega šolstva še ni dosegla svojega zaokroženega viška. Kam z dijaki iz teh treh šol?

V posvetilu Ludviku vojvodi württembergškemu v »Ta celimu novimu testamentu« iz 1582. pripoveduje Trubar, kaj je vzrok, da mu je posvetil to knjigo. Navaja tudi tole: »Tretjič vzdržuje in šola V. kn. Milost, kakor pokojni oče, v svoji dijaški ustanovi v Tübingenu zapovrstjo nekaj kranjskih študentov, med katerimi sta bila vzgojena tudi moja dva sinova, postala magistrin in, hvala Bogu, sposobna cerkvena služabnika«.

Deželnemu glavarju, oskrbniku in odbornikom kranjskim pa piše l. 1569. iz Derendingena: »Na Vašo Milost in gospodstvo se spet obrača Jurij Dalmatin s prošnjo in priporočilom svojih superintendentov. Res je, da je moral tistih 20 goldinarjev, ki ste mu jih poslali pred letom dni po Ivanu Dienerju, izdati za obleko in knjige. Omogočil sem mu baka-

lavreat z desetimi goldinarji in mu jih tudi podaril. Potrebujate pa še 30 goldinarjev za magisterij, ki mu jih tokrat ne morem posoditi, še manj darovati, ker moram pomagati tudi drugim študentom s Kranjskega in iz drugih krajev iz Kemptena, Rothenburga ob Tauberi in Nürnbergu.«

Iz tu navedenega je razvidno: 1. Vojvoda Kristof Württenberski je na Trubarjevo prošnjo 1562., naj bi z ozirom na Tiffenovo pokleklo njegovo ustanovo uživalo tudi nekaj ubožnih kranjskih dijakov, dovolil, da sta dobivala Tiffenovo štipendijo tudi po dva Kranjca. Isto je veljalo tudi še za časa Kristofovega naslednika Ludvika, vojvode Württenberskega. Tudi Trubarjeva sinova sta se tako izsolala v Tübingenu. Poleg teh je študiralo v Tübingenu še več drugih dijakov iz Kranjske, kakor piše dr. Theodor Elze v študiji: »Die Universität Tübingen und die Studenten aus Krain.« (Tübingen 1877.)

2. Trubar je pridobil kranjske deželne stanovce tudi za to, da so s svojimi denarnimi podporami vzdrževali več dijakov, ki so študirali na nemških univerzah. Mem temi je bil tudi Jurij Dalmatin, ki ga je podpiral tudi Trubar sam. Kako koristno so stanovi s Trubarjem vred nalagali ta kapital, se opazi ravno na Dalmatinu, ki je obogatil našo domovino poleg drugih knjig tudi s prvim svetim pismom.

3. Tudi Trubar sam je podpiral z denarjem mnogo dijakov s Kranjskega in drugod — celo iz nemških mest. Tako so württenberski vojvoda, kranjski stanovi na Trubarjevo iniciativo in on sam skrbeli za duhovniški in učiteljski naraščaj. Ker so pa tam študirali tudi plemenitaški sinovi, se je tako vzgajal

² Glej Slov. biogr. leksikon I, st. 573.